

MEMBRII TRANSILVĂNENI AI ACADEMIEI ROMÂNE (sesiunea 1919)

Gheorghe Iancu

Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca

9 aprilie, 28 noiembrie, 1 decembrie 1918, 14 mai 1919 sunt date de răscruce din istoria politică și culturală a poporului român. Primele trei, comori neprețuite ale anului 1918, semnifică momentele finale ale desăvârșirii unității de stat a poporului român, ultima a reprezentat Adunarea generală a Academiei de cinstire a 50 de ani de activitate a prestigioasei instituții, acel eveniment neputând avea loc în anul 1916. Legătura dintre ele este intrinsecă. Academia, prin organizare, componentă și activitate se afirmă ca un for științific al unității depline a românilor.

La rândul ei, făurirea României Mari va avea o influență benefică asupra evoluției științei și cercetării românești.

La ședința solemnă a Academiei din 14 mai 1919 au fost prezenți și regele Ferdinand I, președinte de onoare al ședinței, regina Maria și prințul moștenitor Carol.

În cuvântul de deschidere, Regele a spus, printre altele: *„Evenimentele războinice ne-au împiedicat să prăznuim, așa cum am fi dorit, în anul 1916, jubileul Academiei Române. O putem face azi cu inima recunoscătoare către Pronia cerească, când visul atâtor generații de vrednici Români s-a înfăptuit.”* În continuare, șeful statului elogia activitatea Academiei în domeniile științific, cultural și în cel al cultivării spiritului național:

„În lupta sfântă pentru unirea tuturor Românilor, Academia Română și-a avut partea ei importantă pe terenul cultural; de aceea, izbânda Țării este și izbânda ei. Când din imboldul lui N. Kretzulescu și al lui C.A. Rosetti s-au pus bazele Societății literare cu scopul de a se ocupa mai ales de limba și literatura română, alegerea întâilor membri ne arată gândul de înalt patriotism ce a călăuzit generația din 1866, care, bine încredințată că numai pe baza unității de limbă și cultură se poate clădi trainic viitorul unei națiuni, a reunit în cercul restrâns al viitoareii Academii pe bărbații luminați din toate ținuturile românești, și astfel România Mare de azi își găsea de o jumătate de secol patria comună sub acoperișul tânărului așezământ. [...]

Academia Română, prin menirea ei, era chemată să fie păzitorul credincios al limbii și al culturii naționale, în timpul când întemeietorul dinastiei, atât de strâns

legată de institutul nostru științific, își închina toată munca pentru câștigarea neatârării și clădirea Regatului, sprijinit fiind în opera sa de o pleiadă de bărbați luminați, dintre cari un număr însemnat au fost podoaba acestei învățate adunări. Dumnezeu a binecuvântat munca Domniilor Voastre, atât de roditoare pe terenul istoric, științific și literar. Semințele aruncate, cu credință și cu dragoste, în ogrorul întelenit al culturii românești, în curgerea de jumătate de veac, și-au adus rodul însutit. Iar lupta pentru unitatea limbii ne-a condus prin vitejia ostașului român la sfârșirea granițelor vitrege dintre frați și la întregirea Statului Român în hotarele sale firești până la marginile graiului românesc [...]

Nu mă îndoiesc – încheia Suveranul – că Academia Română, căreia i-a fost dat să lupte cu atâta spor în domeniul pacinic al cercetării unitare române, ne va da și în viitor pilda învățătoare a unirii tuturor la muncă pentru trainica așezare a României Nouă pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu¹.

În continuarea ședinței festive, D. Onciul a prezentat comunicarea *Fazele dezvoltării istorice a poporului și Statului român de la origine până în zilele noastre*². Fazele de început sunau astfel: „Fazele dezvoltării istorice a poporului și Statului român, privite din perspectivă, se înfățișează într-o succesiune de o regularitate deosebită, desfășurându-se în serii simetrice, caracteristice de la epocă la epocă, încât par a fi determinate de o lege sau ordine inerentă fenomenelor istorice. În această ordine se înfățișează de asemenea, urmând cu minunată precizie, și marea epocă a Unirii naționale care încheie dezvoltarea de până acum și deschide o eră nouă pentru destinele românesc și rostul său în viitor.”

Nicolae Iorga a rostit *Cuvântul de bună venire către membrii țărilor surori unite cu Regatul*³.

După cuvântările lui Ion Inculeț, reprezentantul Basarabiei, și Ion Nistor, reprezentantul Bucovinei, a luat cuvântul Andrei Bârseanu⁴, în numele Transilvaniei. „Maiestățile Voastre, Alteță Regală, Domnilor colegi. Cu inimile înălțate și pline de încredere în viitorul neamului pășim de astădată noi, membrii din afară de granițele Vechiului Regat, pragul acestei înalte instituții culturale naționale, ce-și serbează intrarea într-a doua jumătate de veac a existenței sale.

Ce e drept, și până acum, ziua când ne era dat a ne întruni în sânul Academiei Române cu colegii mai fericiți decât noi, din România liberă, spre a contribui și noi

¹ „Analele Academiei Române”, s. II. tomul XXXIX, 1916-1919. Partea administrativă și dezbaterile. București, 1921, p. 197-200 (În continuare: „A.A.R.” 1916-1919). Pentru o parte a cuvântării, vezi și Dorina N. Rusu, *Istoria Academiei Române. Repere cronologice*, București, Edit. Academiei Române, 1992, p. 150; Idem, *Istoria Academiei Române în date (1866-1996)*, București, Edit. Academiei Române, 1997, p. 195.

² „A.A.R.” 1916-1919, p. 200.

³ Dorina N. Rusu, *op. cit.*, 1992, p. 150; Idem, *op. cit.*, 1997, p. 196.

⁴ „A.A.R.” 1916-1919, p. 243-246; Gheorghe Iancu, *Contribuția Consiliului Dirigent la consolidarea statului național unitar român (1918-1920)*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1985, p. 281; Dorina N. Rusu, *op. cit.*, 1992, p. 150; Idem, *op. cit.*, 1997, p. 196. În cele două lucrări sunt redată doar părți din cuvântare.

cu modestele noastre puteri la înaintarea culturii naționale, era pentru noi o zi de bucurie, de reculegere, de întărire a sufletelor [...]. Zidurile puternice, ce ne despărțeau unii de alții, s-au prăbușit pentru totdeauna, și plini de fericire venim în această zi mare, noi, fiii liberați ai României întregite, a vă aduce salutul nostru frățesc și a oferi toată dragostea inimilor noastre descătuse și recunoscătoare ca prinos la această serbare semicentenară a celei mai înalte instituțiuni culturale românești și care este totodată sărbătoarea dezrobirii noastre politice și a unirii pe vecie a întreg neamului românesc [...]. Fericiți, de trei ori fericiți suntem toți aceia care am apucat zilele senine de azi și cărora ne este dată puțința de a lucra în deplină libertate pe toate terenurile și a ne croi singuri viitorul, fără a mai fi expuși la înjosirea de a rămânea slugile altora și a hrăni cu sudoarea noastră îngâmfarea și tirania asupritorilor.” Invocându-i pe ilustrii săi înaintași de peste munți, „care se bucură cu noi din plaiurile senine ale veșniciei”, A. Bârseanu promitea celor prezenți tot concursul pentru propășirea instituției.

În timpul ședinței de a doua zi, 15 mai, zi atât de scumpă românilor, președintele Academiei, P. Poni, a dat citire telegramei de salut a lui Iuliu Maniu, președintele Consiliului Dirigent, pe care o redăm în întregime: „Din prilejul primei sesiuni în care Academia Română se întrunește după unirea tuturor Românilor, trimit celei mai înalte instituțiuni de cultură românească urările de bine ale Românilor transilvăneni, dornici de lumina culturii, care nu poate fi decât națională. Români transilvăneni urmăreau și în timpurile oprimării lor cu adâncă mișcare lucrările acestui îndrumător al culturii românești de pretutindenea. Astăzi, când visul lor secular de a fi un trup cu toți Români se îndeplinește, își îndreaptă privirile lor spre el, știind că trupului cultura românească o să dea suflet. Vă rog, Domnule Președinte, să fiți interpretul nostru pe lângă Academia Română și să-i tâlmăciți dorința noastră fierbinte ca lucrările ei să fie rodnice și să-și reverse binefacerile lor asupra întreg neamului românesc unit pe veci.”

Apoi, s-a decis ca Academia Română să trimită o telegramă de răspuns lui Iuliu Maniu. „Cu adâncă bucurie a primit Academia în ziua solemnă caldă D-voastră salutare, trimisă în numele fraților transilvăneni. Fiii Ardealului, învingând greutățile stăpânirii străine, avură mare parte la întemeierea Academiei și la activitatea ei în întâia jumătate de secol. Academia este încredințată că dărâmarea hotarelor nefirești despărțitoare între frați va fi urmată de înălțarea și întărirea culturii naționale prin conlucrarea tuturor fraților ținuți atâtea secole despărțiți sub apăsarea stăpânirilor străine. Această încredere este temelia activității care începe pentru viitoarele secole. Vă rugăm să comunicați tuturor fraților salutările frățești ale membrilor Academiei, iar D-voastre vă urăm deplin succes în greaua și frumoasa sarcină ce ați luat asupra D-voastre.”⁵

În mai multe ședințe plenare din luna iunie 1919 – sesiunea solemnă s-a încheiat la 14 iunie -, plenul Academiei, la propunerea Secțiilor, a ales ca membri

---

⁵ Vezi pentru cele două documente, „A.A.R.” 1916-1919, p. 247; Gh. Iancu, *op. cit.*, p. 281-282; Dorina N. Rusu, *op. cit.*, 1997, p. 196.

plini, dintre transilvăneni, pe Gheorghe Bogdan-Duică (1866-1934) și Octavian Goga (1881-1938) la secția literară (4 iunie), ca membri corespondenți pe Ion Agârbiceanu (1882-1963) și Onisifor Ghibu (1883-1972), pe Zenovie Pâclișanu (1886-1957) și Ștefan Meteș (1887-1977) la secția istorică (5, 7 iunie).

Academia Română a conferit înaltele titluri de membri de onoare și unor oameni politici transilvăneni, remarcați pe tărâmul luptelor politico-naționale, sau acelora care au contribuit la propășirea prin cultură a popoarelor cărora le aparțineau: Gheorghe Dima (1847-1925), Miron Cristea (1868-1939), Vasile Goldiș (1862-1934), Valeriu Braniște (1869-1928), Iuliu Maniu (1873-1953), Friedrich Teutsch (1852-1933) (7 iunie) și Vasile Suciș (1873-1935) (11 iunie)⁶.

Vom prezenta în continuare părți din expunerile făcute cu privire la activitatea celor aleși în funcțiile amintite și voturile exprimate⁷.

Opiniile cu privire la G. Bogdan-Duică le-a rostit Sextil Pușcariu.

„Prin alegerea lui, Secțiunea noastră va câștiga un distins critic literar și pe cel mai bine informat istoric literar pentru epoca nouă a literaturii române.

Născut în Brașov în anul 1866, Bogdan-Duică a început foarte de vreme să publice, prin foile românești din Ardeal, foiletoanele sale de critică literară, fiind, după întoarcerea sa de la studii din Germania, unul dintre stâlpii vechei «Tribune» de la Sibiu, la care colaborează cu «Scrisorile» sale «din București», și după ce, din cauze politice trece munții și se așează în capitala Regatului. Orientarea publicului cetitor asupra scriitorilor de valoare dintre anii 1880-1888, critica aspră a pseudo-celebrităților de pe vremea aceea și mai ales popularizarea scrierilor estetice, ca: *Laocoon* de Lessing (1889) și *Filosofia artei* de Taine (1888 și 1889) sunt preocupările lui de căpetenie la început.

Trecând în Bucovina, ca director al «Gazetei Bucovinei», el trăiește în această provincie, pe atunci încă atât de puțin legată de cultura românească din Regat, deșteptând interesul obștesc pentru scriitorii români, și redactează în Cernăuți un bun foileton românesc. A publicat: *Descrierea Bucovinei* de I. Budai-Deleanu (1894), *Biografia lui Petru Maior* (1893), un studiu despre: *Autonomia bisericii române bucovinene* (1834) și valoroasa carte: *Bucovina* (1895), cel dintâiu studiu temeinic din punct de vedere economic, cultural și politic asupra acestei provincii.

Trecând din Bucovina în Ardeal, s-a ocupat cu istoria Transilvaniei și a scris monografiile: *Călugărul Visarion Sarai* (1896), *Procesul episcopului I.I. Clain* (1896) și *Statistica Românilor din Ungaria la anul 1733*.

În ultimele decenii Bogdan-Duică a publicat în aproape toate revistele mai mari românești («Convorbiri literare», «Sămănătorul», «Luceafărul», «Ramuri», «Viața românească» ș.a.) o mulțime de studii literare și de contribuții importante la istoria literaturii române din veacul al XIX-lea.

⁶ Gh. Iancu, *op. cit.*, p. 282; Dorina N. Rusu, *op. cit.*, 1997, p. 200-201; Ștefan Pascu, *Istoricul Academiei Române. 125 de ani de la înființare*, București, Edit. Academiei Române, 1991, p. 207, 208, 219, 220, 224, 225, 229..

⁷ Toate acestea le vom lua din „A.A.R.” 1916-1919.

Unele din ele, precum *Istoriografia literară* (1906), sunt lucrări prețioase metodice; altele studiază influențele literaturilor străine asupra scriitorilor noștri, astfel: *Influența germană în epoca lui I. Budai-Deleanu* (1901), *Despre S. Gessner în literatura română* (1904), *Relativ la un izvor al lui Vasile Alecsandri* (1904), *Schiller la Români* (1905), *Despre traducătorii români ai lui August de Kotzebue* etc.; cele mai multe aduc date noi asupra vieții și operei scriitorilor români, culese din revistele și gazetele noastre vechi, din mărturiile contemporanilor și din corespondențele autorilor.”

El a fost ales cu 15 voturi pentru și 5 împotrivă⁸.

Andrei Bârseanu l-a caracterizat pe O. Goga⁹.

„Dl. O. Goga este un scriitor prea cunoscut, ca să fie de lipsă o motivare amănunțită a acestei propuneri. Dânsul a fost recunoscut din partea tuturor ca un puternic talent poetic, care a dat expresiune, cu o vigoare deosebită, sbuciumărilor sufletești ale neamului nostru, suferințelor lui și aspirațiilor de veacuri, înfăptuite acum în chip așa de strălucit.

Iată cum caracteriza opera lui literară mult regretatul Delavrancea, în propunerea sa de la 29 mai 1914, în care-l recomandă să fie ales ca membru corespondent: «Octavian Goga s-a impus atenției generale a neamului întreg prin vers și prin proză. Versurile sale sunt ale unui adevărat poet, căci – izvorând din adâncul unui suflet nobil – înduioșează și revoltă, luminează și uimesc. Farmecă și înalță, fie coborându-se la viața celor mai umiliți creștini, fie ridicându-se la măsura aspirațiilor noastre de popor care suferă, luptă și caută să învingă. În el, trecutul, prezentul și viitorul nostru sunt de o singură ființă, cu dureri mari și nepotolite încă. El se adresează și copiilor și tinerilor și bătrânilor – și toți îl înțeleg ca pe un poet al tuturor, «verbul» lui fiind «verbul» Românilor de pretutindenea. În proză e totdeauna învățat și scânteietor». Și încheie propunându-l ca membru corespondent și exprimând convingerea, că: «peste puțin va trebui să-l prenumărăm ca membru activ în rândurile noastre.»

«Puținul» acesta credeam că s-a împlinit, mai cu seamă, că din Mai 1914 încoace d-l Goga a adăos la opera sa și alte lucrări în versuri și în proză. Dânsul este unul dintre bărbații care au contribuit în mod însemnat cu scrisul său, prin grai viu și prin faptă la realizarea unității noastre naționale.”

Rezultatul votului a fost: 17 voturi pentru, 3 împotrivă.

Ion Bîanu a citit considerațiile lui Sextil Pușcariu despre opera literară a lui I. Agârbiceanu¹⁰.

„Propunându-vă pe părintele Ion Agârbiceanu de membru corespondent în Secția literară, nu avem nevoie a face o dare de seamă amănunțită asupra activității sale. Agârbiceanu e astăzi cel mai de seamă prozator al Ardealului și unul din cele mai viguroase talente între scriitorii generației mai tinere a României întregi.

⁸ „A.A.R.” 1916-1919, p. 327-329.

⁹ *Ibidem*, p. 329-330.

¹⁰ *Ibidem*, p. 339.

O putere elementară se desprinde din cele mai multe nuvele ale sale, care nu e domolită decât doar de credința binevoitoare în triumful părții bune și morale în om. Stilul său nu e cizelat și limba îi e împeștriată cu un prea pronunțat colorit local, dar stilul acesta svâcnit se adaptează perfect de bine cu figurile sculpturale pe care ni le înfățișează, iar limba bogată în termeni dialectali cu mediul provincial din care și-l alege; analiza psihologică cam simplistă din romanele sale corespunde sufletului puțin complicat al țăranilor și provincialilor pe care-i descrie. Dar chiar cel mai rafinat cititor rămâne adesea surprins de paginile cu adevărat măiestre care se desprind din volumele sale și recunoaște în ele materia primordială de scriitor mare, care nu prin imitația marilor scriitori ai lumii, ci călăuzit numai de scânteia divină ce îi e sădită în suflet izbutește să creeze opera de artă ruptă din eternitate.

În cei cincisprezece ani care au trecut, de când tânărul teolog de la Facultatea teologică din Budapesta a început să publice încercările sale literare și până azi, când, preotul întors din pribegia sa de apostolat din Basarabia, este directorul ziarului Consiliului Dirigent din Sibiu [«Patria»]. Următoarele volume ne dau dovadă despre izvorul nesecat al productivului prozator ardelean:

1. *De la țară*, schițe și povestiri, Budapesta, 1906. 2. *Două iubiri*, Vălenii de Munte, 1910. 3. *În clasa cultă*, Vălenii de Munte, 1910. 4. *În întuneric*, București, 1911. 5. *Umblând prin sate*, poveste, Cluj, 1911. 6. *Prăpastia*, București, 1912. 7. *Datoria*. „Biblioteca pentru toți”, București, 1912. 8. *Povestiri*, „Steaua”, București, 1912. 9. *Schițe și povestiri*, Orăștie, 1912. 10. *Povestiri*, „Biblioteca Asociațiunii”, Sibiu, 1913. 11. *De la sate*, povestiri, Sibiu, ed. Asociațiunii, 1913. 12. *Arhanghelii*, roman, Sibiu, 1914. 13. *Schițe din viața preoțească*, Arad, 1915. 14. *O zi însemnată*, „Biblioteca Căminul”, București, 1915. 15. *Cuvinte către oastea Țerii*, București, 1918.”

I. Agârbiceanu a fost ales membru corespondent al Academiei cu 18 voturi pentru, 1 vot contra.

Același academician, Sextil Pușcariu, a redactat și expunerea privind-l pe O. Ghibu, citită de Ion Bianu¹¹.

„Propun ca membru corespondent în Secția literară pe d-l Onisifor Ghibu, actualul Secretar șef al instrucțiunii publice în Ardeal.

Prin primirea d-lui Ghibu în sânul Academiei câștigăm un distins pedagog, care, deși tânăr încă, are o activitate foarte fecundă literară și a dat dovezi de un mare talent organizator al școlii românești.

Născut în Săliște în 31 Mai 1883, d-l Ghibu, după terminarea studiilor secundare, a studiat în București, Budapesta, Strassbourg și Iena, unde a și fost promovată în anul 1909 doctor în filosofie și pedagogie. În anul următor a fost numit inspector al învățământului primar din Arhidieceza ortodoxă de peste munți, iar mai târziu profesor de pedagogie la Seminarul Andreian. Deochiat de guvernul din Budapesta pentru activitatea sa românească, a trebuit să părăsească Ardealul la

¹¹ *Ibidem*, p. 340.

începutul războiului. Trecând în România, a desfășurat o intensă activitate literară, pedagogică și o propagandă ziaristică stăruitoare.

După intrarea României în acțiune, trecând în Basarabia, a fost unul dintre cei mai aprigi apostoli ai renașterii naționale, întemeind la Chișinău cel dintâi ziar pentru unirea politică a tuturor Românilor: «România Nouă».

Scrieri: 1. *Limba nouălor cărți bisericești*. Sibiu, 1905. 2. *O călătorie prin Alsacia-Lorena*, țara și școalele ei. București, 1909. 3. *Ziaristica bisericească la Români*. Studiu istoric, Sibiu, 1910. 4. *Der moderne Utraquismus oder die Zweisprachigkeit in der Volksschule*. Langelsalza, 1910. 5. *Câteva probleme ale școlii românești din Ardeal*. Iași, 1910. 6. *Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar și la educația populară*. Sibiu, 1911. 7. *Despre educație*. Sibiu, 1911. 8. *Organizarea bisericească și școlară a Românilor din Transilvania*. București, 1915. 9. *Școala românească din Transilvania și Ungaria* (sub pseudonimul G. Sima). București, 1915. 10. *Contribuțiuni la istoria literaturii pedagogice: abecedare, cărți de cetire etc.*, în *Analele Academiei Române*. 1916. 11. *Școalele germane din România*. București, 1916. 12. *Sărbătoarea Basarabiei*. Chișinău, 1917. 13. *Deșteptarea Moldovenilor de peste Nistru*, Chișinău, 1918.

Afară de aceea d-l Ghibu are o sumă mare de articole în cele mai multe reviste și gazete românești din ultimii zece ani, iar în Basarabia a fost directorul revistei pedagogice: *Școala moldovenească*, Chișinău, 1918.”

O. Ghibu a fost votat de toți cei 19 membri prezenți.

Asupra activității istorice a lui Zenovie Pâclișanu s-a pronunțat, cu mult tâlc, N. Iorga¹².

„Dintre tinerii clerici, cari din Ardeal în ultimele decenii au cercetat istoria poporului lor în acea patrie încă neliberată și cu slabe nădejdi de apropiată liberare, dacă alții au adus mai mult entuziasm, mai multă căldură și seninătate, d-l Zenovie Pâclișan din Blaj a dovedit o deosebită putere dialectică în susținerea energetică, adesea pasionată până la nedreptate, a părerilor sale. Foarte bine informat, lucrând neconținut la adaogerea notelor sale, având conștiința perfectă a limbii maghiare și o foarte bună inițiere de literatură respectivă, d-l Pâclișan a dat nu o dată științei noastre rezultate nouă.

Alegându-l membru corespondent, vom arăta prețuirea noastră pentru aceste rezultate, și relațiile cu noi va adăugi desigur metodei sale acea liniște și obiectivitate care, făcând știința mai plăcută, n-o fac mai puțin utilă.”

Din 18 votanți, 15 au fost pentru, 3 împotriva.

Despre istoricul Ștefan Meteș a vorbit D. Onciul¹³.

„În mișcarea literară și științifică de la frații de peste munți s-a făcut remarcabil, de câțiva ani încoace, preotul Ștefan Meteș, prin publicațiile sale istorice. Acestea sunt:

¹² *Ibidem*, p. 354.

¹³ *Ibidem*, p. 363-364.

1. *Episcopia de Vad*, în «Revista ortodoxă», 1912-1913. 1. *Cronica popii Vasile din Șcheii Brașovului*, în «Drum Drept», 1913, No. 3. 3. *Bibliografia scrierilor lui N. Iorga*, 1913, I vol. 4. *Șerban Vodă Cantacuzino și biserica românească din Ardeal*, 1914, 1 broșură, 1914. 5. *Contribuții nouă privitoare la familia boerească Buhuș din Moldova*, în «Analele Academiei Române», Mem.Secț.Ist. XXXVIII. 6. *Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria*, vol. I până la 1750, 1918.

Lucrările d-lui Meteș se disting prin o conștiințioasă folosire a materialului istoric, prin expunere limpede și obiectivă, ca și prin o formă îngrijită.

Rezultatele obținute, deși nu prezintă soluțiuni originale ale chestiunilor tratate, sunt totuși apreciable prin serviciile aduse istoriografiei naționale.

Pentru aceste motive, Secția istorică recomandă alegerea d-lui Ștefan Meteș ca membru corespondent.”

Seria alegerii membrilor de onoare ai Academiei a început cu muzicianul Gh. Dima, pe care l-a propus I. Bianu¹⁴.

„E aproape o jumătate de veac de când G. Dima s-a întors ca elev al lui Iadahsson și Reineke de la Conservatorul de muzică din Leipzig în Ardeal, unde a rămas un harnic deștelenitor al artei căreia i s-a dedicat, deși trecând în alte părți, cu centre muzicale, ar fi aflat desigur și recunoștința mai grabnică și mediul mai potrivit. A preferit însă să rămână în Sibiu și în Brașov, unde a întemeiat vestitele coruri care erau fala acestor orașe și de unde a urmat să ne dea an de an compozițiile sale măiestre, cari se caracterizează printr-o fericită inspirație și printr-o adâncă pricepere muzicală. Mai ales corurile sale, în special cele două leturghii, și operele mai mari, ca *Salvum fac regem*, îi vor păstra numele în generațiile viitoare. Dar și cântecele populare culese și câteva cântări vechi reînviată de el sunt, prin felul cum au fost prelucrate, operă de artă superioară.

Acum când Gheorghe Dima, la vârsta de 71 de ani, a părăsit temnița Clujului, unde trufia maghiară îl ținuse închis un an și jumătate și unde el a găsit totuși concentrarea sufletească să scrie câteva dintre cele mai frumoase compoziții ale sale, Academia Română, alegându-l ca membru onorar al ei, ar încununa în cel mai fericit mod o activitate largă și mănoasă și ar aduce omagiul ei unui adevărat talent.”

A fost ales în unanimitate de cei 20 votanți.

De aceeași cinstire s-a bucurat și episcopul Caransebeșului, Miron Cristea, prezentat de I. Lupaș¹⁵.

„P.S.S. Episcopul ortodox-român al Caransebeșului, ca unul dintre arhierii cei mai distinși și mai populari ai Românilor din Transilvania, Banat și ținuturile ungurene, vă este desigur cunoscut D-Voastre. Căci activitatea mănoasă, ce a desfășurat pe teren bisericesc, cultural și literar, a avut darul nu numai de a trezi în

¹⁴ *Ibidem*, p. 368-369.

¹⁵ *Ibidem*, p. 371-373.

sufletul poporului credincios dragoste, alipire și încredere față de dânsul, ci și pe acela de a atrage atențiunea celor mai însemnați factori ai vieții noastre publice asupra nobilelor scopuri, de cari era și este călăuzită munca lui stăruitoare pentru înaintarea morală și culturală a poporului nostru.

Episcopul dr. Miron Cristea s-a născut la 20 Iulie 1868 în Toplița română ca fiu al țăranilor Gheorghe și Domnița Cristea. Studiile secundare le-a făcut în liceul evanghelic-săsesc din Bistrița și în cel românesc din Năsăud. A urmat cursurile teologice la seminarul Andreian din Sibiu și după terminarea acestora a ascultat timp de 4 ani cursuri de filologie modernă și de filosofie la Universitatea din Budapesta, unde a obținut gradul de doctor în filosofie. A tipărit atunci teza sa de doctorat, tratând despre *Viața și activitatea lui Mihai Eminescu*.

După terminarea studiilor universitare a ocupat posturile de secretar și asesor la consistoriul arhiepiscopozan ortodox-român din Sibiu, iar la 21 Noemvrie 1910 a fost ales episcop la Caransebeș în locul devenit vacant prin decedarea merituosului episcop Nicolae Popea, fost membru al Academiei Române.

În primăvara anului 1910, când și-a ocupat scaunul episcopesc, a mărturisit în mod pătrunzător cum înțelege el chemarea și datoria conducătorilor poporului nostru, despre care zicea, că trebuie să fie ca ploaia binecuvântată, care face să rodească pământul. «Să ne străduim – zicea episcopul Cristea – a revărsa asupra poporului toată roada muncii noastre neobosite; pentru întărirea și înaintarea poporului românesc să ne jertfim toate frământările minții și toate sbuciumările inimii». Astfel a propovăduit și astfel a lucrat episcopul dr. Miron Cristea, promovând totdeauna, cu cuvântul și cu fapta, interesele bisericii ortodoxe-române și ale poporului din sânul căruia s-a ridicat.

Pe lângă munca desfășurată în interesul bisericii și al școalei confesionale române, episcopul Cristea a fost un bun sprijinitor al publicisticii române, colaborând la mai multe ziare și reviste de dincolo și dincoace de munți. Trei ani de zile a fost el însuși redactor al ziarului înființat la Sibiu de Andreiu Șaguna: «Telegraful Român». A scris o schiță biografică despre Alexandru Roman, fost profesor la Universitatea din Budapesta și membru al Academiei Române, o lucrare despre «dotațiunea clerului român din Transilvania», iar la 1905 a publicat o carte voluminoasă despre *Iconografia și întocmirile din interiorul bisericii răsăritene*.

Iar cuvântările sale ocazionale, conferințele ținute în adunările generale ale «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» sau ale «Societății» pentru crearea unui fond de teatru român, precum și luminoasele sale pastorale arhieresti ne dau dovada statornicilor preocupăți de ordin religios, moral și cultural, de care a fost și este stăpânit acest luminat arhieru român.

Aceste considerațiuni ne îndeamnă a propune alegerea P.S. Sale ca membru de onoare al Academiei Române.”

Unanimitatea de voturi s-a înregistrat și în acest caz.

N. Iorga a vorbit despre V. Goldiș¹⁶.

---

¹⁶ *Ibidem*, p. 374.

„În grelele condiții din Ardeal se întâmplă deseori că personalități chemate a dezvolta o activitate științifică și având toate însușirile pentru aceasta sunt silite a-și petrece viața, a și-o stoarce în modesta muncă fără strălucire și răsunet a profesorului de liceu.

Valoarea reală a acestora se poate recunoaște însă întâmplător prin lucrările care, în legătură cu activitatea lor mai restrânsă, apăreau din când în când. În această formă, desigur mai puțin impunătoare, se întâlnesc mari calități de judecată și de stil.

Acesta e rolul pentru cărțile de istorie universală, așa de îngrijit prelucrate, ale d-lui V. Goldiș.

Propunând să-l alegem ca membru de onoare, avem în vedere însă și pe cel dintâi român, care s-a învrednicit a fi conducător al școalelor și culturii în Ardealul dezrobite, căruia și pe această cale putem să-i dăm un semn de frățescă prețuire.”

Din 20 votanți, 19 au fost pentru alegerea lui V. Goldiș ca membru de onoare al Academiei Române.

A urmat Valeriu Braniște, al cărui profil l-a schițat I. Lupaș¹⁷.

„Născut la 10/22 Ianuarie 1869 în Cincul mare, județul Târnava mare, ca fiu al judecătorului Moise Braniște, a absolvit studiile universitare la Budapesta, unde a luat la 1891 doctoratul în filosofie și diploma de profesor pentru școalele secundare. A funcționat timp de 3 ani ca profesor la liceul ortodox român din Brașov. Chemat apoi de marile mișcări politice ale ultimului deceniu din secolul trecut, a părăsit cariera de profesor și a devenit ziarist. Așezându-se la 1894 în Banat, unde avea cei mai mulți prieteni de principii, a fondat la Temișoara ziarul «Dreptatea», dar în 1895, fiind condamnat în 23 procese de presă la 2 ani temniță de stat, a părăsit ziarul ca să-și facă osânda în temnița de la Vaț. Scăpat din temniță, nu și-a mai putut continua activitatea ziaristică în Banat. Dând ascultare prietenilor săi din Bucovina, a întemeiat acolo ziarul «Patria» (1897), ducând o luptă grea contra perfidului guvernământ austriac, până când a fost expulzat din Bucovina la 1900, când a încetat și apariția ziarului «Patria».

Reîntors în Banat, a înființat la 1901 ziarul „Drapelul”, pe care l-a condus fără întrerupere până ce în Februarie 1918 a fost arestat și aruncat în temnița din Seghedin, de unde a putut scăpa abia în Octomvrie a.tr., în preajma debandadei Puterilor Centrale. Adunarea națională din Alba Iulia (18.XI.1918) l-a ales membru în Consiliul Dirigent al Transilvaniei. De la 20 Martie 1919 i s-a încredințat conducerea resortului de Culte și Instrucțiune publică.

Activitatea literară a d-lui Braniște s-a desfășurat mai ales pe teren ziaristic, purtând timp de un sfert de veac o energică și impunătoare luptă pentru apărarea intereselor politice și culturale ale românismului greu amenințat. Afară de aceea, a ținut peste 200 conferințe publice din domeniul istoriei, literaturii și estetice, din cari o parte considerabilă a apărut în ziare, reviste și în anuarele Societății teatrale

---

¹⁷ *Ibidem*, p. 374-375.

din Transilvania. Din domeniul istoriei, literaturii și folclorului a publicat *File din teatru* (1901-3), *Corteșul* (1902), *Horea bea* (1903), *Cântăreții noștri la București* (1906), *Ciprian Porumbescu* (1908), *Alexandru Mocsonyi* (1909), *Paparuda* (1909), apoi numeroase foiletoane cu tendințe politice ca: *Seghedinul* (1903), *De la Cluj* (1894) și 1904 și multe altele resfirate prin ziare și semnate cu diferite pseudonime (ca Bill-A-Zam, Ler etc.). Are adunat material important pentru istoria Banatului și pentru o biografie a lui Emanuil Gojdu. Aceste lucrări însă nu le-a putut termina din cauza luptelor politice, cari i-au absorbit cea mai bună parte a energiilor.

În general putem afirma însă, că d-l Dr. Valer Braniște atât ca profesor cât și ca publicist și ca membru al tuturor corporațiilor bisericești, culturale și politice ale Românilor din Transilvania și Banat, a fost și este unul din cei mai de seamă oameni ai școlii, ai bisericii și ai orientării prin presă a publicului românesc.”

N. Iorga a rostit câteva fraze, care defineau personalitatea lui Iuliu Maniu, ales în unanimitate membru de onoare¹⁸.

„În viața Românilor ardeleni, chemați la o dezvoltare liberă, d-l Iuliu Maniu s-a impus ca șef al întâiului Guvern românesc după declarația de alipire de la Alba Iulia prin valoarea culturală și morală superioară a personalității sale.

Orice manifestare a sa, înainte și după acest moment culminant din existența sa, care e și unul din marile momente ale istoriei neamului, a scos la iveală, mai presus de orice, rolul pe care-l avea în progresele noastre ca neam și ca Stat, munca în domeniul sufletesc, lămurirea conștiinței naționale și întrebuintarea chibzuită a calităților noastre de rasă.

A proclama ca membru de onoare pe d-l Iuliu Maniu înseamnă să afirmăm și noi aceste calități în persoana aceluia care le vedește așa de frumos și pe care vrednicia sa în această privință l-a așezat atât de sus la un ceas atât de mare.”

Și tot N. Iorga l-a prezentat pe episcopul bisericii luterane din Transilvania, Friedrich Teutsch¹⁹.

„Împrejurările politice cu totul noi, pe cari le-a produs marele război, au făcut, și prin declarația de unire cu România din partea reprezentanților îndreptățiți ai poporului săsesc din Ardeal, ca în cuprinsul Statului românesc celui nou să se găsească vechea și meritoasa populație de sânge german și de limbă germană din acea provincie.

Fruntașii intelectuali ai acestei populații au cheltuit totdeauna cele mai mari osteneți pentru a se cunoaște cât de bine un trecut de opt sute de ani plini de muncă și de spor economic și cultural. Lucrările de amănunte au fost strânse la un loc în marea sinteză populară datorită episcopului bisericii luterane G.D. Teutsch. Fiul său Friedrich, și el episcop, i-a fost și urmașul în ce privește cultivarea istoriei naționale, și astăzi nu se află între ai săi nimeni care să se bucure de un nume mai venerat între noii cetățeni români de limba germană din Ardeal.

¹⁸ *Ibidem*, p. 375-376.

¹⁹ *Ibidem*, p. 376-377.

Nu o dată lucrările sale ne-au folosit în cercetările noastre. Societatea Săsească, prin «Archiv» al ei mi-a fost totdeauna de mare ajutor pentru cunoașterea istoriei relațiilor dintre cele două popoare menite de acum a trăi în aceeași formă constituțională.

Cred că ne facem o datorie către compatriotul nostru și că-i dăm și o veste bună, proclamându-l ca membru de onoare al Academiei noastre.”

Toți cei prezenți l-au votat.

Lista membrilor de onoare transilvăneni aleși în sesiunea festivă din mai-iunie 1919 se încheie cu numele mitropolitului bisericii greco-catolice din Transilvania, Vasile Suci, propus de I. Bianu²⁰.

„Propunem ca membru de onoare al Academiei Române pe arhipăstorul bisericii greco-catolice din Ardeal, Banat și Țara Ungurească, Dr. Vasile Suci, în semn de călduroasă prețuire a meritelor sale bisericesti și culturale naționale”.

Sesiunea festivă din anul 1919 a fost un moment de vârf în istoria Academiei Române și, firește, a celor aleși în prestigioasa instituție.

Cu scurgerea timpului „portretele” lor, la zi, prezentate de noi, mai amplu sau mai succint, au dobândit și alte trăsături, au câștigat în consistență și culoare.

Nu putem încheia fără a mai releva un moment trist din istoria Academiei Române. La 9 iunie 1948, regimul comunist a transformat Academia într-o instituție de stat. I s-a confiscat patrimoniul și au fost înlăturați abuziv, în pur stil totalitar, din rândurile ei 98 de membri activi, corespondenți și de onoare. Printre aceștia s-au aflat și o parte a transilvănenilor primiți în Academie în anul 1919: Onisifor Ghibu, Zenovie Pâclișanu, Ștefan Meteș, Iuliu Maniu.

După căderea comunismului din România, ei și-au redobândit titlurile deținute, în ședința Academiei Române din 3 iulie 1990²¹

Se poate conchide că realizările lor, ca și ale celor aleși din Vechiul Regat, Basarabia și Bucovina, în planurile științifice, cultural și politico-național au fost remarcabile, Academia Română bucurându-se de un mare prestigiu în societatea românească²².

²⁰ *Ibidem*, p. 395.

²¹ Ștefan Pascu, *op.cit.*, p. 268, 284. Lista tuturor celor repuși în drepturi, p. 11-13.

²² Dr. Dorina N. Rusu a elaborat o lucrare monumentală de o excepțională valoare științifică, intitulată *Membrii Academiei Române. Dicționar 1866/2003*, ediția a III-a revăzută și adăugită, cu un Cuvânt înainte de academician Eugen Simion, București, Edit. Enciclopedică/Edit. Academiei Române, 2003, 1151 p., în care se găsesc informații de ansamblu, inclusiv fotografiile, despre viața și activitatea membrilor Academiei Române. Noi vom indica doar paginile la care se află referiri la transilvănenii aleși în anul 1919: Gh. Bogdan-Duică, p. 121-122; O. Goga, p. 349-350; Ion Agârbiceanu, p. 35; Onisifor Ghibu, p. 337-338; a fost repus în drepturi ca membru corespondent al Academiei Române în 3 iulie 1990; Zenovie Pâclișanu, p. 643-644; el a fost repus în drepturi ca membru corespondent al Academiei Române în 3 iulie 1990; Ștefan Meteș, p. 531; el a fost repus în drepturi ca membru corespondent al Academiei Române la 3 iulie 1990; Gheorghe Dima, p. 257; Miron Cristea, p. 228-229; Vasile Goldiș, p. 350-351; Valeriu Braniște, p. 134; Iuliu Maniu, p. 499-500; a fost repus în drepturi ca membru de onoare al Academiei Române în 3 iulie 1990; Friedrich Teutsch, p. 825; Vasile Suci, p. 796.